

رابطه ساز و کارهای راهبری شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی

کاوه مهرانی

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران

سلمان بیک بشرویه

استادیار حسابداری دانشگاه تهران

زهرة شهیدی^۱

کارشناس ارشد حسابداری دانشگاه تهران

چکیده

تاریخ دریافت: ۹۲/۰۸/۲۵

تاریخ پذیرش: ۹۲/۱۱/۲۰

موج رسوایی‌های حسابداری اخیر در انجمن‌های مالی بین‌المللی، انتقاد راجع به کیفیت گزارشگری مالی را افزایش داده است. یکی از مواردی که به صورت جدی در کشورهای پیشرفته بررسی شده است، تاثیر راهبری شرکتی بر کیفیت گزارشگری مالی است. این تحقیق در پی بررسی و تبیین رابطه بین راهبری شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. به منظور تعیین کیفیت گزارشگری مالی از کیفیت سود به عنوان شاخص خلاصه‌ای از کیفیت گزارشگری مالی استفاده شده است. پس از مطالعه ادبیات موضوع و پیشینه پژوهش، میزان کیفیت ارقام تعهدی، ارقام تعهدی اختیاری و نوسان پذیری سود به عنوان سنج‌های کیفیت سود و درصد مالکان نهادی و مدیران غیر موظف به عنوان متغیرهای راهبری شرکتی تعریف شدند. همچنین اثر متغیرهای اندازه، نسبت بدهی و فرصت‌های رشد کنترل شدند در این پژوهش تعداد ۱۰۰ شرکت طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۹ مورد مطالعه قرار گرفته و آزمون فرضیات با استفاده از رگرسیون چندگانه خطی انجام شده است. یافته‌های پژوهش حاکی از وجود رابطه معنی‌دار میان راهبری شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی است. به این صورت که با افزایش میزان متغیرهای راهبری شرکتی شاخص‌های کیفیت سود بهبود یافته و کیفیت گزارشگری مالی هم افزایش می‌یابد.

واژه‌های کلیدی: کیفیت گزارشگری مالی، کیفیت سود، راهبری شرکتی، مالکان نهادی، مدیران

غیرموظف

طبقه‌بندی موضوعی: G34, M41

مقدمه

کیفیت اطلاعات^۱ در بازارهای سرمایه برای تمام مشارکت کنندگان در آنها دارای منفعت است. **کیفیت گزارشگری مالی** به عنوان شکل خاصی از **کیفیت اطلاعات** در نظر گرفته می‌شود. برای سنجش کیفیت گزارشگری مالی^۲، بر کیفیت سود به عنوان شاخصی از کیفیت گزارشگری مالی تمرکز می‌شود. با توجه به موارد زیر می‌توان به دلایل توجه به کیفیت سود به عنوان شاخصی از کیفیت گزارشگری مالی پی برد: (۱) سود شاخص خلاصه‌ای از بسته گزارشگری مالی است، (۲) سود یکی از اجزا مهم و برجسته‌ی بسته گزارشگری مالی است، (۳) سود به طور وسیع در قراردادهای پاداش و بدهی مورد استفاده قرار می‌گیرد و (۴) سود به طور وسیع در مدل‌های ارزیابی و تصمیم‌گیری برای سرمایه‌گذاران مورد استفاده قرار می‌گیرد. در سال ۱۹۳۲ بحرانی بزرگ در بورس آمریکا پدید آمد. علت آن بحران، مشکل نمایندگی بود. پس از پیدایش مشکلات نمایندگی به جهت حفظ منافع عمومی باید اطلاعات مصون‌سازی شده و منافع مدیران و مالکان همسو می‌شد. از ابزارهای مختلفی در این خصوص استفاده شد همانند راهبری شرکتی (حسینی، ۱۳۸۱). مکانیزم‌های راهبری شرکتی هستند که می‌توانند رفتار فرصت‌طلبانه را کاهش دهند، آنها با هدف کاهش هزینه‌های نمایندگی، می‌توانند باعث بهبود کیفیت اطلاعات، و سود به عنوان مهم‌ترین شاخص گزارشگری مالی، از گذشته تا بحال، شوند. به همین دلیل بررسی تأثیری که راهبری شرکتی می‌تواند بر روی کیفیت سود داشته باشد، موضوع این تحقیق است.

پیشینه پژوهش

تحقیقات خارجی: بیسلی (۱۹۹۶) نشان داد احتمال وجود تقلب در صورت‌های مالی واحدهای تجاری آمریکایی با افزایش درصد مدیران غیرموظف کاهش می‌یابد. جنسن (۱۹۹۳) نشان داد وجود تعداد اعضای کمتر در هیئت مدیره، نشان دهنده درجه ارتباط و همکاری بالاتر بین آنها است. دچو و همکاران (۱۹۹۶) نشان دادند عدم تفکیک مدیرعامل و ریاست هیئت مدیره، احتمال تخلف از استانداردهای حسابداری را در واحدهای تجاری آمریکایی افزایش می‌دهد. جیامبالو و همکاران (۲۰۰۲)، کلین (۲۰۰۲) و دی بس و دنکر

(۲۰۰۴) بیان کردند مالکیت متمرکز، مدیریت سود را در واحدهای تجاری آمریکایی کاهش می‌دهد و موجب کیفیت بالاتر افشای مالی می‌شود.

تحقیقات داخلی: اسماعیل زاده، مقری، جلیلی و زند عباس آبادی (۱۳۹۰)، نشان دادند رابطه معنی دار مثبتی بین درصد مالکیت سهامداران نهادی، تعداد بلوک سهامداران عمده، درصد مدیران غیر موظف در ترکیب هیئت مدیره، عدم وجود مدیر عامل شرکت به عنوان رئیس یا نائب رئیس هیئت مدیره و اندازه حسابرس شرکت و کیفیت سود وجود دارد. مهرانی و صفر زاده (۱۳۹۰) نشان دادند راهبری شرکتی با معیارهای کیفیت اقلام تعهدی، پایداری سود، هموارسازی سود و محافظه کاری سودارتباط منفی معنادار و با معیارهای توان پیش بینی سود و به موقع بودن سود ارتباط مثبت معنادار دارد اما با معیار ارتباط ارزشی سودارتباط معناداری ندارد.

فرضیه‌های پژوهش

طبق نظرات بیسلی (۱۹۹۶)، پیسنل (۲۰۰۰)، میان استقلال هیئت مدیره و کیفیت گزارشگری مالی، رابطه مثبت وجود دارد. در مقابل، تعدادی از مطالعات دیگر، (پترا (۲۰۰۷)، در واحدهای تجاری آمریکایی، برد پری (۲۰۰۶) در واحدهای تجاری سنگاپور و مالزی) نشان دادند هیئت مدیره غیر موظف شایستگی لازم را برای کنترل مدیران ندارد و حضور شان در هیئت مدیره هیچ اثری بر کیفیت گزارشگری مالی در واحدهای تجاری آمریکایی ندارد. لذا، فرضیه اول این تحقیق به شرح زیر می‌باشد:

فرضیه ۱: بین درصد اعضای غیر موظف هیئت مدیره و کیفیت گزارشگری مالی (سود)، رابطه معناداری وجود دارد.

از سوی دیگر، با عنایت به نتایج حاصل از مطالعات فن و وانگ (۲۰۰۲)، جیامبالوو (۲۰۰۲) و هن (۲۰۰۵)، ساختار مالکیت می‌تواند روی کیفیت گزارشگری مالی تأثیر بگذارد. به عبارت دیگر، مالکان نهادی می‌توانند رفتار مدیران را کنترل کنند و آنها را ملزم کنند استراتژی دارای سود را بپذیرند و اطلاعات قابل اتکا و مربوط افشا کنند؛ لذا، فرضیه دوم این تحقیق به شرح زیر می‌باشد:

فرضیه ۲: بین درصد مالکان نهادی و کیفیت گزارشگری مالی (سود)، رابطه معناداری وجود دارد.

طرح تحقیق

جامعه آماری این تحقیق شامل تمامی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است و با تعدیل این جامعه با استفاده از محدودیت‌های زیر، نمونه آماری مشخص می‌گردد. (۱) از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۹ در بورس حضور داشته باشند، (۲) پایان سال مالی آنها، پایان اسفندماه باشد، (۳) شرکت بین سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۹ تغییر سال مالی نداشته باشد و (۴) شرکت بین سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۹ وقفه عملیاتی نداشته باشد. در این پژوهش از اطلاعات مربوط به ۱۰۰ شرکت طی ۱۰ سال استفاده شده است. از اطلاعات سال‌های ۱۳۸۰ الی ۱۳۸۴ شرکت‌های مورد بررسی برای برآورد ضرایب مدل تعدیل شده جونز^۸، استفاده شد و از اطلاعات سال‌های ۱۳۸۵ الی ۱۳۸۹ برای آزمون فرضیه تحقیق بهره برداری شد. داده‌های مورد نیاز از نرم افزارهای ره آورد نوین و سایت مرکز مدیریت پژوهش توسعه و مطالعات اسلامی سازمان بورس گردآوری شده و سپس با جمع‌بندی و محاسبات مورد نیاز در صفحه گسترده نرم‌افزار اکسل برای تجزیه و تحلیل آماده شده است. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات آزمون رگرسیون چند متغیره بوده و با استفاده از نرم افزار Spss انجام شده است. در این پژوهش دو گام برای بررسی رابطه مذکور طی می‌شود. بدین ترتیب که یک بار رابطه بین سازوکارهای راهبری شرکتی با هر یک از ابعاد کیفیت (شامل کیفیت اقلام تعهدی، اقلام تعهدی اختیاری و نوسان پذیری سود که همگی جزو معیارهای حسابداری کیفیت سود هستند) بررسی شده و باردیگر نیز با توجه به یک سیستم امتیازدهی، به هر سال- شرکت یک امتیاز که از ترکیب این سه ویژگی ایجاد شده است، اختصاص یافته و به عنوان متغیر وابسته در رابطه قرار می‌گیرد. نحوه تشکیل امتیاز بدین صورت انجام می‌شود که در پایان هر سال، شرکت‌ها از نظر هر یک از ویژگی‌های سه گانه کیفیت سود، به ۱۰ طبقه تقسیم می‌شوند (در دهک‌های مختلف) و به ترتیب از ۱ تا ۱۰ شماره‌گذاری می‌شوند (به بالاترین کیفیت در هر کدام از ویژگی‌های سه گانه عدد ۱۰ تخصیص داده می‌شود)، و در نهایت اعداد اختصاص یافته به هر شرکت، جمع شده تا امتیاز هر شرکت به دست آید.

۱- مدل تحقیق

از مدل زیر برای ارزیابی رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی (سود) و متغیرهای راهبردی شرکتی استفاده می‌شود:

$$EQ_{j,t} = \alpha_0 + \beta_1 OVRATIO + \beta_2 INSTRATIO + \beta_3 SIZE + \beta_4 LEV + \beta_5 MTE + \varepsilon$$

۲- اندازه‌گیری متغیرهای تحقیق

الف) سنج‌های کیفیت سود به عنوان متغیر وابسته

۱. مدل دچو و دیچو (۲۰۰۲) برای تعیین کیفیت اقلام تعهدی (EQ_1):

$$\frac{TCA_{j,t}}{Assets_{j,t}} = \varphi_{0,j} + \varphi_{1,j} \frac{CFO_{j,t-1}}{Assets_{j,t}} + \varphi_{2,j} \frac{CFO_{j,t}}{Assets_{j,t}} + \varphi_{3,j} \frac{CFO_{j,t+1}}{Assets_{j,t}} + \varepsilon_{j,t}$$

که در آن: $TCA_{j,t}$: کل اقلام تعهدی جاری در سال t که از رابطه زیر بدست می‌آید:

اقلام تعهدی جاری = تغییر در حساب دریافتی + تغییر در موجودی‌ها - تغییر در حساب پرداختی - تغییر در مالیات پرداختی + تغییر در سایر دارایی‌ها

$Assets_{j,t}$: میانگین کل دارایی‌های شرکت در سال t و $t-1$: $CFO_{j,t}$: جریان نقد ناشی از عملیات در سال t که از طریق کسر کردن کل اقلام تعهدی از سود خالص قبل از اقلام غیرمترقبه بدست می‌آید؛ و $\varepsilon_{j,t}$: واریانس سه ساله اجزای اختلال برای هر شرکت به عنوان کیفیت اقلام تعهدی در نظر گرفته می‌شود، و به عنوان متغیر وابسته اول (EQ_1) در رابطه ۱ قرار می‌گیرد.

۲. مدل تعدیل شده جونز برای اندازه‌گیری اقلام تعهدی اختیاری (EQ_2):

$$\frac{TA_{j,t}}{Asset_{j,t-1}} = \beta_1 \frac{1}{Asset_{j,t-1}} + \beta_2 \frac{\Delta Rev_{j,t}}{Asset_{j,t-1}} + \beta_3 \frac{PPE_{j,t}}{Asset_{j,t-1}} + \varepsilon_{j,t}$$

$TA_{j,t}$: کل اقلام تعهدی شرکت t در سال t که از رابطه زیر بدست می‌آید:

اقلام تعهدی = تغییر در دارایی‌های جاری - تغییر در بدهی جاری - تغییر در نقد و معادل نقد + تغییر در حصة جاری بدهی بلندمدت - هزینه استهلاک دارایی‌های ثابت مشهود و نامشهود

$\Delta Rev_{j,t}$: تفاوت میزان درآمد شرکت j در سال t و $t-1$: $PPE_{j,t}$: خالص اموال، ماشین آلات و تجهیزات شرکت j در سال t . مدل بیان شده در بالا را برای دوره برآورد (که در این تحقیق دوره محدود به سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴ در نظر گرفته شده است) برازش شده و ضرایب برآورد می‌شوند، سپس با استفاده از مدل زیر (جوزنر تعدیل شده) ارقام تعهدی نرمال یا عادی (به صورت درصدی از کل دارایی‌های دوره قبل) محاسبه شده است.

$$NA_{j,t} = \beta_1 \frac{1}{Asset_{j,t-1}} + \beta_2 \frac{\Delta REV_{j,t} - \Delta AR_{j,t}}{Asset_{j,t-1}} + \beta_3 \frac{PPE_{j,t}}{Asset_{j,t-1}}$$

در فرمول بالا NA نشان دهنده ارقام تعهدی نرمال و AR نشان دهنده حسابهای دریافتی است. به منظور محاسبه ارقام تعهدی غیرعادی یا اختیاری از فرمول زیر استفاده گردید.

$$AA_{j,t} = \frac{TA_{j,t}}{Asset_{j,t}} - NA_{j,t}$$

در فرمول بالا AA به عنوان ارقام تعهدی غیرعادی در نظر گرفته می‌شود که به عنوان تصمیمات گزارشگری مالی مدیریت با آن رفتار می‌گردد. در نتیجه متغیر وابسته در دومین حالت کیفیت سود (EQ_2) نیز به دست می‌آید. در این تحقیق از قدرمطلق مقادیر ارقام تعهدی غیرعادی (اختیاری) استفاده شده است، زیرا هدف بررسی و سنجش کیفیت سود (و به تبع آن گزارشگری مالی) است نه مدیریت سود.

۳. مدل دجو و دیچو (۲۰۰۲) بررسی نوسان پذیری سود (EQ_3): نوسان پذیری سود برابر است با انحراف استاندارد سودها. این معیار به لحاظ آماری و مفهومی به هموارسازی و کیفیت ارقام تعهدی مربوط می‌شود. بنابراین فرض موجود در نوسان پذیری سود به عنوان معیاری از کیفیت سود مشابه فرض موجود در هموارسازی و کیفیت ارقام تعهدی به عنوان معیاری از کیفیت سود است. با توجه به توضیحات فوق، هرچه میزان هموارسازی یا کیفیت ارقام تعهدی بالاتر باشد، نوسان پذیری سود کمتر و در نتیجه کیفیت سود بالاتر خواهد بود. دجو و دیچو (۲۰۰۲)، نوسان پذیری را به عنوان انحراف معیار سود خالص قبل از ارقام غیر مترقبه (تعدیل شده بوسیله کل دارایی‌های اول دوره) تعریف کردند.

$$Earnvar_{j,t} = \sigma(NIBE_{j,t})$$

هرچه انحراف معیار بزرگ تر باشد، نوسان پذیری سود بیشتر خواهد بود و بالعکس. در این تحقیق از انحراف معیار سه ساله هر سال شرکت استفاده شد تا سومین معیار کیفیت سود (EQ₃) نیز محاسبه شود. بعد از محاسبه هر یک از معیارهای کیفیت سود، نوبت به گام بعدی کیفیت سود خواهد شد.

ب) متغیرهای راهبردی شرکتی به عنوان متغیر مستقل:

درصد اعضای غیر موظف هیات مدیره (OUTRATIO): تعداد اعضای غیرموظف هیات مدیره تقسیم بر تعداد کل اعضای هیات مدیره در هر شرکت و برای هر سال؛ و درصد سهام داران نهادی (INSTRATIO): تعداد سهام در دست سهام داران نهادی تقسیم بر تعداد کل سهام منتشره هر شرکت.

ج) متغیرهای کنترلی

اندازه شرکت (SIZE): طبق تحقیقات بردبری (۲۰۰۶)، فرتس (۲۰۰۷)، اندازه واحد تجاری روی کیفیت گزارشگری مالی تاثیرگذار است. بنابراین در این تحقیق، اندازه شرکت، توسط محاسبه لگاریتم از کل دارایی‌های هر شرکت، محاسبه می‌شود. نسبت بدهی (LEV): طبق تحقیقات ذکر شده در بند قبل، نسبت بدهی بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیرگذار است که از طریق نسبت جمع بدهی‌ها بر دارایی‌ها محاسبه می‌شود و فرصت‌های رشد (MTB): طبق تحقیقات ذکر شده، فرصت‌های رشد هم بر کیفیت گزارشگری مالی تاثیرگذار است که در پژوهش حاضر بر اساس نسبت ارزش بازار سرمایه به ارزش دفتری سرمایه محاسبه می‌شود.

یافته‌های تجربی پژوهش

الف) آمار توصیفی

در نگاره شماره یک نتایج حاصل از آماره‌های توصیفی ارائه شده است. از این نگاره به خوبی می‌توان دریافت میانگین و میانه شاخص کیفیت سود (EQ₃)، به ترتیب ۲۸/۶۹۲ و ۲۹ است که نشان می‌دهد بیشتر شرکت‌ها به لحاظ شاخص کیفیت سود ترکیبی، دارای سطح بالایی هستند و این معیار برای نیمی از سال - شرکت‌ها در بازه (۲۹-۳۰) قرار دارد. در رابطه

با هر کدام از معیارهای سه گانه کیفیت سود به صورت مجزا، میانگین کیفیت اقلام تعهدی (EQ 1)، ۰/۰۱۸۵، اقلام تعهدی اختیاری (EQ 2)، ۰/۰۰۵، نوسان پذیری سود (EQ 3)، ۰/۰۲۴۷۸، ۰/۰۵۴۲ است. در مورد ترکیب هیئت مدیره می توان گفت به طور میانگین ۴۷ درصد از اعضای هیات مدیره را در شرکت های نمونه، اعضای غیر موظف تشکیل می دهند. در مورد ساختار مالکیت شرکت ها مشاهده می شود که حدوداً ۶۶ درصد کل مالکیت شرکت ها را مالکان نهادی تشکیل می دهند.

نگاره (۱): آمار توصیفی داده ها

متغیر	تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	میانه	انحراف معیار
وابستگی	EQ _c	۱۲	۳۰	۲۸/۶۹۲	۲۹	۲/۲۴۹۲۸
	EQ ₁	۰	۰/۴	۰/۰۱۸۵	۰/۰۱	۰/۰۳۴۷۸
	EQ ₂	۰	۰/۶	۰/۰۰۵	۰/۰۰۳	۰/۰۰۶۱۷
	EQ ₃	۰	۰/۴۷	۰/۰۵۴۲	۰/۰۳۷	۰/۰۶۲۸۱
مستقل	INSTRATIO	۰	۰/۹۹	۰/۴۷۱۶	۰/۴۶	۰/۳۴۶۰۹
	OUTRATIO	۰	۱	۰/۶۵۵	۰/۶	۰/۱۷۸۴۹
کنترل	SIZE	۴/۲۷	۷/۹۶	۵/۸۲۰۵	۵/۷۵	۰/۶۱۲۳۳
	LEV	۰/۱۲	۰/۹	۰/۶۶۵۶	۰/۶۶	۰/۱۹۳۱۳
	MTB	۰/۱۱	۱۳/۵۹	۲/۵۳۱۵	۱/۶۷۵	۲/۱۷۲۹۳

ب) نتایج حاصل از آزمون مدل - رویکرد اول

در این بخش مدل اصلی این تحقیق در حالت اول (کیفیت اقلام تعهدی به عنوان شاخص کیفیت سود) مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج حاصل از اجرای مدل، در نگاره (۲) ارائه گردیده است.

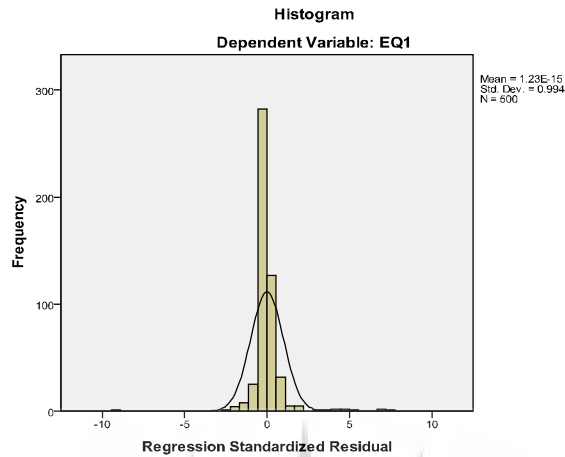
نگاره (۲): آمار استنباطی مدل اول

رابطه (۱) $EQ_1 = \alpha_0 + \beta_1 OUTRATIO + \beta_2 INSTRATIO + \beta_3 SIZE + \beta_4 LEV + \beta_5 MTB + \varepsilon$						
متغیرهای توضیحی	ضریب	ضریب	آماره t	معناداری	عامل	
جزء ثابت	۰/۱۸		۱/۳۶۵	۰/۱۷۳		
متغیرهای مستقل						
INSTRATIO	-۰/۰۰۶	-۰/۰۶۱	-۱/۶۹۴	۰/۰۹۱	۱/۰۵۳	
OUTRATIO	-۰/۰۱۶	-۰/۰۸۴	-۲/۳۵۷	۰/۰۱۹	۱/۰۴۱	
متغیرهای کنترلی						
SIZE	۰	۰/۰۰۵	۰/۱۳۶	۰/۸۹۲	۱/۰۱۶	
LEV	۰/۰۰۱	۰/۰۰۵	۰/۱۴۶	۰/۸۸۴	۱/۰۶۸	
MTB	۰۵E-۲/۲۳۷	۰/۰۰۲	۰/۴۳	۰/۹۶۶	۱/۰۵۲	
R2	۰/۴۰۱		R2 تعدیل شده		۰/۳۹۴	
آماره دوربین واتسون	۲/۰۳	آماره F	۵۴/۹۷۴	معناداری	۰/۰۰	

همانطور که در نگاره (۲) نمایان است، آماره F در سطح اطمینان ۹۵ درصد (خطای $\alpha = 5\%$) دارای معناداری تقریباً صفر است و در نتیجه می‌توان نتیجه گرفت که فرض صفر مبنی بر عدم وجود رابطه خطی بین متغیرهای مستقل و وابسته رد می‌شود، از این رو می‌توان گفت که بین متغیرهای مدل به صورت کلی رابطه معناداری وجود دارد و متغیرهای مستقل و کنترلی می‌توانند حدود ۴۰ درصد از تغییرات متغیر وابسته (کیفیت سود) را توضیح دهند. همچنین نتایج نشان می‌دهند که درصد اعضای غیر موظف هیئت مدیره در سطح ۹۵ درصد (خطای $\alpha = 5\%$) با کیفیت سود ارتباط مستقیم دارد. به عبارت دیگر درباره این متغیر، فرض صفر مبنی بر عدم معناداری ضریب رگرسیون، رد می‌شود. نگاره (۲) نشان می‌دهد که عامل تورم واریانس بین تمامی متغیرها کوچکتر از ۱۰ است در نتیجه فرضیه صفر مبنی بر عدم وجود همبستگی خطی بین متغیرها را نمی‌توان رد کرد، به عبارت دیگر بین متغیرها هم خطی وجود ندارد. ضمناً آماره دوربین واتسون در نگاره مذکور برابر است با ۲/۰۳، که نشان می‌دهد بین اجزای اخلاص همبستگی پیاپی مرتبه اول شدیدی وجود ندارد. در نتیجه می‌توان فرض صفر را مبنی بر عدم وجود همبستگی پیاپی بین اجزای اخلاص معادله پذیرفت.

نمودار اجزای اخلاص در رابطه (۱) به شرح شکل (۱) است. همانطور که در این نمودار مشخص است، میانگین اجزای اخلاص، بسیار کوچک و نزدیک به صفر و انحراف معیار آن

تقریباً **یک** است، در نتیجه می‌توان نتیجه گرفت که اجزای اخلاص معادله به صورت نرمال توزیع شده‌اند.

شکل (۱): نرمال بودن اجزای اخلاص رابطه ۱

د) نتایج حاصل از آزمون مدل - رویکرد دوم

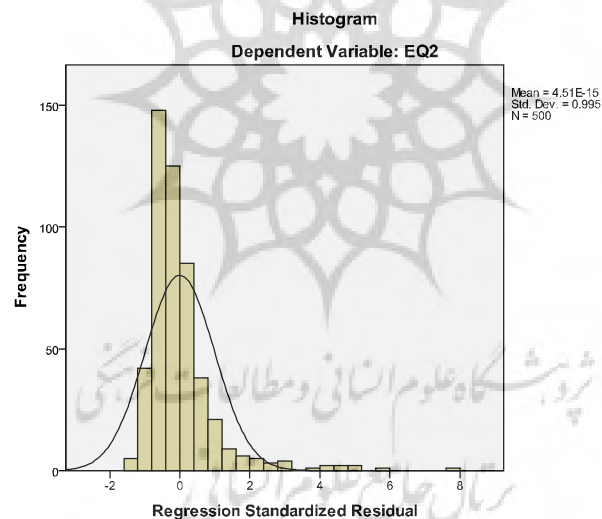
در این بخش مدل اصلی تحقیق در حالت دوم (اقدام تعهدی اختیاری به عنوان شاخصی از کیفیت سود)، مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج حاصل از برازش در نگاره (۳) ارائه گردیده است.

نگاره (۳): آمار استنباطی مدل دوم

$EQ_2 = \alpha_0 + \beta_1 OUTRATIO + \beta_2 INSTRATIO + \beta_3 SIZE + \beta_4 LEV + \beta_5 MTB + s$ (رابطه ۲)						
متغیرهای توضیحی	ضریب	ضریب	آماره t	معناداری	عامل	تورم
جزء ثابت	α	۰/۰۱۳	۴/۳۴۲	۰		
متغیرهای مستقل	INSTRATIO	-۰/۰۰۳	-۰/۱۷۲	-۳/۸۴۶	۱/۰۴۳	
	OUTRATIO	-۰/۰۰۴	-۰/۱۱۵	-۲/۵۹۲	۱/۰۲۹	
متغیرهای کنترلی	SIZE	-۰/۰۰۱	-۰/۰۵۷	-۱/۲۸۷	۱/۰۱۱	
	LEV	-۰/۰۰۲	-۰/۰۶۳	-۱/۳۹۶	۱/۰۶۶	
	MTB	۰	۰/۱۲۵	۲/۸۰۴	۱/۰۳۶	
R^2		۰/۰۵۷	R^2 تعدیل شده		۰/۰۴۸	
آماره دوربین واتسون		۱/۸۳۸	آماره F	۵/۹۸۶	معناداری	۰/۰۰

همانطور که در نگاره (۳) نمایان است، آماره F در سطح اطمینان ۹۵ درصد (خطای $\alpha = 5\%$) دارای معناداری تقریباً صفر است و در نتیجه می‌توان نتیجه گرفت که فرض صفر رد می‌شود، از این رو می‌توان گفت که بین متغیرهای مدل به صورت کلی رابطه معناداری وجود دارد و متغیرهای مستقل و کنترلی می‌توانند حدود ۵/۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته (کیفیت سود) را توضیح دهند. با توجه به نگاره (۳) می‌توان دریافت که درصد اعضای غیرموظف هیئت مدیره و درصد مالکان نهادی در سطح ۹۵ درصد (خطای $\alpha = 5\%$) با کیفیت سود شرکت ارتباط مستقیم دارند. همانند نگاره قبل، سایر مفروضات کلاسیک نیز برقرار می‌باشند.

نمودار اجزای اخلال در رابطه (۲) به شرح شکل (۲) است. همانطور که در این نمودار مشخص است، میانگین اجزای اخلال، بسیار کوچک و نزدیک به صفر و انحراف معیار آن تقریباً یک است، در نتیجه می‌توان نتیجه گرفت که اجزای اخلال معادله به صورت نرمال توزیع شده‌اند.

شکل (۲): نرمال بودن اجزای اخلال رابطه ۲

ه) نتایج حاصل از آزمون مدل - رویکرد سوم

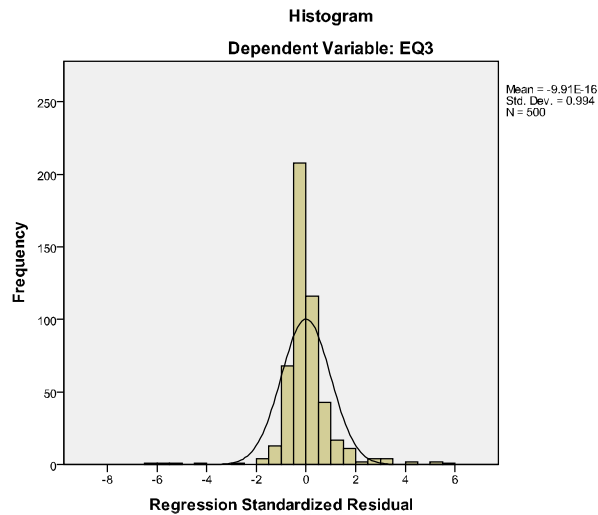
در این روش انحراف معیار سود خالص قبل از اقلام غیرمترقبه به عنوان شاخصی از کیفیت سود لحاظ شده است. نتایج حاصل از برازش رابطه، در نگاره (۴) ارائه گردیده است.

نگاره (۴): آمار استنباطی مدل سوم

رابطه (۳): $EQ_B = \alpha_0 + \beta_1 OUTRATIO + \beta_2 INTRATIO + \beta_3 SIZE + \beta_4 LEV + \beta_5 MTB + \varepsilon$						
متغیرهای توضیحی	ضریب	ضریب	آماره t	معناداری	عامل	تورم
جزء ثابت	α	۰/۰۵۷	۲/۵۲۷	۰/۰۱۲		
متغیرهای مستقل	INTRATIO	-۰/۰۰۶	-۰/۰۳۲	۰/۳۳۴	۱/۰۵۲	
	OUTRATIO	-۰/۰۱۳	-۰/۰۳۸	۰/۲۴۴	۱/۰۲۹	
متغیرهای کنترلی	SIZE	-۰/۰۰۲	-۰/۰۲۴	۰/۴۵۹	۱/۰۱۷	
	LEV	-۰/۰۲۱	-۰/۰۶۴	۰/۰۵۸	۱/۰۹۹	
	MTB	۰/۰۰۱	۰/۰۳۶	۰/۲۷۲	۱/۰۵۲	
R2		۰/۴۹	R^2 تعدیل شده	۰/۴۸۴		
آماره دوربین واتسون	۱/۹۴۵	آماره F	۷۹/۰۷	معناداری	۰/۰۰	

همانطور که در نگاره (۴) نمایان است، آماره F در سطح اطمینان ۹۵ درصد (خطای $\alpha = 5\%$) دارای معناداری تقریباً صفر است و متغیرهای مستقل و کنترلی می‌توانند حدود 49 درصد از تغییرات متغیر وابسته (کیفیت سود) را توضیح دهند. طبق نگاره فوق، رابطه بین متغیرهای مستقل و کنترلی با کیفیت سود بی‌معنی شده است که نشان می‌دهد بین این متغیرها و نوسان پذیری سود به عنوان شاخصی از کیفیت سود ارتباط معنادار وجود ندارد. سایر فوش کلاسیک نیز همانند جداول قبل، بر قرار می‌باشد.

نمودار اجزای اخلاص در رابطه (3) به شرح شکل (3) است. همانطور که در این نمودار مشخص است، میانگین اجزای اخلاص، بسیار کوچک و نزدیک به صفر و انحراف معیار آن تقریباً یک است، در نتیجه می‌توان نتیجه گرفت که اجزای اخلاص معادله به صورت نرمال توزیع شده‌اند.

شکل (۳): نرمال بودن اجزای اخلاقی رابطه ۳

ی) نتایج حاصل از آزمون مدل روبریکرد چهارم

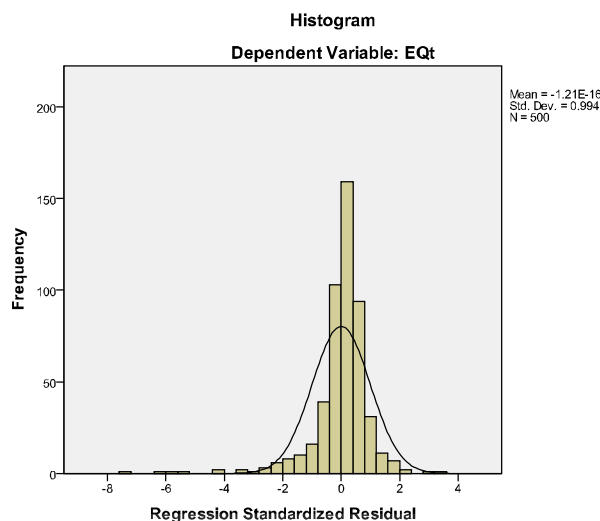
در این حالت معیارهای سه گانه کیفیت سود به صورت یکجا مورد بررسی قرار می گیرند. نتایج حاصل از برازش در نگاره (۵) ارائه گردیده است.

نگاره (۵): آمار استنباطی مدل چهارم

EQ _{it} = α ₀ + β ₁ OUTRATIO + β ₂ INSTRATIO + β ₃ SIZE + β ₄ LEV + β ₅ MTB + ε _{it} (پایه ی)						
متغیرهای توضیحی	ضریب	ضریب	آماره	معناداری	عامل	
جزء ثابت	α	۱۵/۹۵۸		۰		
متغیرهای مستقل	INSTRATIO	۰/۷۸	۰/۱۲	۳/۰۶۳	۰/۰۰۲	۱/۰۵۶
	OUTRATIO	۰/۸۶۵	۰/۰۶۹	۱/۷۶۹	۰/۰۷۷	۱/۰۳۵
متغیرهای کنترلی	SIZE	۰/۱۰۸	۰/۰۲۹	۰/۷۶۸	۰/۴۴۳	۱/۰۱۳
	LEV	۰/۹۶۵	۰/۰۸۳	۲/۰۸۷	۰/۰۳۷	۱/۰۸۳
	MTB	-۰/۰۶۳	-۰/۰۶۷	۱/۷۰۱	۰/۰۹	۱/۰۵
R ²	۰/۲۸۳					۰/۲۷۴
آماره دوربین واتسون	۱/۸۴۶		آماره F	۳۲/۴۶۱	معنادار	۰/۰۰

همانطور که در نگاره (۵) نمایان است، آماره F در سطح اطمینان ۹۵ درصد (خطای $\alpha = 5\%$) دارای معناداری تقریباً صفر است، از این رو می‌توان گفت که بین متغیرهای مدل به صورت کلی رابطه معناداری وجود دارد و متغیرهای مستقل و کنترلی می‌توانند حدود ۲۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته (کیفیت سود) را توضیح دهند. از نگاره فوق می‌توان دریافت که درصد مالکان نهادی و نسبت اهرمی در سطح اطمینان ۹۵ درصد (خطای $\alpha = 5\%$) با کیفیت سود ترکیبی ارتباط معناداری دارند. نتایج حاکی از آن است که رابطه درصد اعضای غیرموظف هیئت مدیره، نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری سرمایه و اندازه واحد تجاری با کیفیت سود ترکیبی بی‌معنا شده است که نشان می‌دهد بین این متغیرها رابطه معناداری وجود ندارد و فرض صفر را مبنی بر عدم وجود معناداری ضریب رگرسیون، نمی‌توان رد کرد. لازم به ذکر است که همانند حالت‌های اول و دوم، در این حالت هم بین متغیر مستقل درصد مالکان نهادی با کیفیت سود ترکیبی رابطه مثبت وجود دارد. بدین معنی که با افزایش درصد مالکان نهادی، شاخص کیفیت سود ترکیبی شرکت افزایش می‌یابد. سایر فروش کلاسیک نیز همانند قبل، برقرار می‌باشند.

نمودار اجزای اخلال در رابطه (4) به شرح شکل (4) است. همانطور که در این نمودار مشخص است، میانگین اجزای اخلال، بسیار کوچک و نزدیک به صفر و انحراف معیار آن تقریباً یک است، در نتیجه می‌توان نتیجه گرفت که اجزای اخلال معادله به صورت نرمال توزیع شده‌اند.

شکل (۴): نرمال بودن اجزای اخلال رابطه (۴)

نتیجه گیری

با توجه به مبانی نظری و تحقیقات پیشین، ارتباط میان راهبری شرکتی و میزان کیفیت گزارشگری مالی را از جنبه‌های متفاوتی می‌توان تحلیل کرد. از یک سو با جداسازی مالکیت از مدیریت در واحدهای تجاری، مشکل نمایندگی ایجاد می‌شود. در این شرایط، بر اساس تئوری فرصت‌طلبی، ممکن است مدیران با انگیزه افزایش منافع خود در کوتاه مدت فعالیت کنند و معاملات داخلی را برای کاهش هزینه معاملات و افزایش منافع خود گسترش دهند. از سوی دیگر، بر اساس تئوری ذینفعان باید منافع کلیه ذینفعان در واحد تجاری مورد نظر قرار گیرد و یکی از راهکارهایی که بتوان منافع همه ذینفعان را تأمین کرد، افزایش کیفیت گزارشگری مالی از طریق افشا در سطح وسیع است. به منظور برآورده ساختن این هدف باید مکانیزمهای راهبری شرکتی در واحد تجاری ایجاد شود تا از تقلب و انحراف جلوگیری کند و با افشا و گزارشگری مالی وسیع، منافع شرکت با خطر مواجه نگردد. یافته‌های تحقیق شواهدی در ارتباط با وجود رابطه‌ای مثبت میان درصد اعضای غیرموظف هیئت مدیره و کیفیت سود ارائه می‌کند. این نتیجه با یافته‌های بیسلی (۱۹۹۶)، بیسنل (۲۰۰۰)، کلین (۲۰۰۲)،

بیکز (۲۰۰۴) و فرتس (۲۰۰۷) مطابقت داشت در حالی که با نتایج، اندرسن و رد (۲۰۰۳) و هرملین و ویساج (۲۰۰۳)، متفاوت است. از دیگر سو، یافته‌های تحقیق شواهدی در ارتباط با وجود رابطه‌ای مثبت میان درصد مالکان نهادی و کیفیت سود ارائه می‌کند. این نتیجه با یافته‌های جیامبالو و همکاران (۲۰۰۲)، کلین (۲۰۰۲) و دی بس و دنکر (۲۰۰۴)، هن (۲۰۰۵)، کارامانو و ویفیس (۲۰۰۵) و وانگ (۲۰۰۶) مطابقت داشته و در عین حال با نتایج فرتر و همکاران (۲۰۰۷) مغایرت دارد.

پیشنهاد می‌شود در ادامه این تحقیق موضوعات زیر نیز بررسی شوند: ۱) در نظر گرفتن مقیاس‌های دیگر راهبری شرکتی در کنار مقیاس‌های در نظر گرفته شده در این پژوهش، ۲) بررسی رابطه میان راهبری شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی با لحاظ کردن اظهار نظر حسابرسان مستقل، و ۳) بررسی رابطه میان راهبری شرکتی و کیفیت گزارشگری مالی با استفاده از روش TOPSIS.

پی نوشت

۱ Information Quality	۲ Financial Reporting Quality
۳ Adam Smith	۴ Corporate Governance
۵ Agency Problem	۶ Opportunistic Theory
۷ Stakeholder	۸ Jones

منابع

- اسماعیل زاده مقری، علی، جلیلی، محمدو زند عباس آبادی، عباس، (۱۳۹۰). بررسی تاثیر راهبری شرکتی بر کیفیت سود در بورس اوراق بهادار تهران. حسابداری مدیریت، شماره ۷، صص ۷۹-۹۱.
- حسینی، مجتبی، (۱۳۸۱). بررسی اثر میزان سهامداران نهادی به عنوان یکی از معیارهای حاکمیت شرکتی بر بازده سهامداران پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
- مومنی، منصور، فعال قیومی، علی، (۱۳۸۶). تحلیل‌های آماری با استفاده از SPSS، تهران: انتشارات کتاب نو.

مهرانی، کاوه، صفرزاده، محمد حسین، (۱۳۹۰). تبیین ارتباط بین راهبردی شرکتی و کیفیت سود با رویکرد بومی، دانش حسابداری، شماره ۷، صص ۶۹-۹۸.

Ahmed, K. , Hossain, M. , Adams, M, (2006). The Effects of Board Composition and Board Size on the Informativeness of Annual Accounting Earnings, *Corporate Governance: An International Review*, No. 14, (5) , PP. 418-431.

Anderson, C. A. , & Reeb, D. M, (2003). Founding-family ownership and firm performance: Evidence from the S&P 500, *The Journal of Finance*, No. 58, PP. 1301-1328.

Beasley, M. (1996). An Empirical Analysis of the Relation between the Board of Director Composition and Financial Statement Fraud, *The Accounting Review*, No. 71, PP. 443-465.

Becker, C. , DeFond, M. , Jiambalvo, J. , Subramanyam, K, (1998). The Effect of Audit Quality on Earnings Management, *Contemporary Accounting Research*, No. 15, PP. 1-24.

Beekes, W. , Pope, P. , Young, S, (2004). The Link between Earnings and Timeliness, Earnings Conservatism and Board Composition: Evidence from the UK, *Corporate Governance: An International Review*, No. 12, pp. 14-59.

Berle, A. A. , & Means, G. C. (1932). *The Modern Corporation and Private Property*. New York: Harcourt, Brace & World.

Bradbury, M. , Mak, Y. , Tan, S. (2006). Board characteristics, audit committee characteristics and abnormal accruals, *Pacific Accounting Review*, No. 18, PP. 47-68.

Byard, D. , Li, Y. , Weintrop, J. (2006). Corporate Governance and the Quality of Financial Analyst's Information, *Journal of Accounting and Public Policy*, No. 25, PP. 609-625.

Christopher ,S. , Armstrong, Wayne ,R. ,Guay , Joseph P. ,Weber, (2010). The role of information and financial reporting in corporate governance and debt contracting, *Journal of Accounting and Economics*, No. 50, PP. 179-234.

Chung, R. , Firth, M. , Kim, J. (2003). Auditor Conservatism and Reported Earnings, *Accounting Business Research*, No. 33, PP. 19-32.

DeAngelo, L, (1981). Auditor Size and Audit Quality, *Journal of Accounting and Economics*, No. 3, PP. 183-199.

De Bos, A. , Donker, H, (2004). Monitoring Accounting Changes: Empirical Evidence from the Netherlands, *Corporate Governance: An International Review*, No. 12, PP. 60-73.

Dechow, P. , and I. Dichev, (2002). The quality of accruals and earnings: the role of accruals estimation errors. *The Accounting Review*, Supplement 77, 35-39.

- Dechow, P. , Sloan, R. , Sweeney, A, (1996). Causes and Consequences of Earnings Manipulation: An Analysis of Firms Subject to Enforcement Actions by the SEC, *Contemporary Accounting Research*, No. 13, (1) , PP. 1-36.
- Fama, E. F. , Jensen, M. C. , (1983). Separation of ownership and control, *Journal of Law and Economics*, No. 26, PP. 301-325.
- Fan, J. , & Wong, T. J, (2002). Corporate ownership structure and the informativeness of accounting earnings in East Asia. *Journal of Accounting and Economics*, No. 33 (3) , PP. 401-425.
- Firth, M. , Fung, P. , Rui, O, (2007). Ownership, two-tier Board Structure, and the Informativeness of Earnings: Evidence from China, *Journal of Accounting and Public Policy*, No. 26, (4) , PP. 463-496.
- Francis, J. , Olsson, P. , Schipper, K. (2008). Earnings Quality, Foundation and Trends in accounting.
- Frank, H. , Stephen, Jürgen, G. , Backhaus, (2003). Corporate governance and mass privatisation: Atheoretical investigation of transformations in legal and economic relationships, *Journal of Economic Studies*, Vol. 30. No. 3, pp. 389-468.
- Frankel, R. M. , Johnson, N. F. , & Nelson, K. K. (2002). The relation between auditor's fees for non audit services and earnings management. *The Accounting Review*, Vol. 77, No. 71-105, (Supplement).
- Han, S. (2005). Ownership Structure and Quality of Financial Reporting, Working Paper of University of Illinois.
- Hermalin, B. , Weisbach, M. , (2003). Boards of directors as an endogenously determined institution: a survey of the economic literature. *Economic Policy Review*. No. 9, PP. 7-26.
- Jensen, M. (1993). The Modern Industrial Revolution, Exit, and the Failure of Internal Control Systems, *The Journal of Finance*, No. 25, vol. 3, PP. 831-873.
- Jensen, M. , Meckling, W, (1976). Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs, and Ownership Structure, *Journal of Financial Economics*, No. 3, (4) , PP. 305-360.
- Jiambalvo, J. , Rajgopal, S. , Venkatachalam, M. (2002). Institutional Ownership and the Extent to Which Stock Prices Reflect Future Earnings, *Contemporary Accounting Research*, No. 19, (1) , PP. 117-145.
- Karamanou, I. , Vafeas, N. , (2005). The Association between Corporate Boards, Audit Committees, and Management Earnings Forecasts: An Empirical Analysis, *Journal of Accounting Research*, No. 43, (3) , PP. 453- 486.
- Klai ,N. ,Omri,A, (2011). corporate governance and financial reporting quality: the case of Tunisian firms , *international business research*, No. 1, pp. 158-166

- Klein, A, (2002). Audit Committee, Board of Director Characteristics and Earnings Management, *Journal of Accounting and Economics*, No. 33, PP. 375-400.
- Peasnell, K. , Pope, P. , Young, S, (2000). Accrual Management to Meet Earnings Targets: UK Evidence Pre- and Post-Cadbury, *British Accounting Review*, No. 32, PP. 415-445.
- Petra, S. , (2007). The effects of corporate governance on the informativeness of earnings. *Economics and Governance* 8, PP. 129-152.
- Rezaee, Zabihollah. , (2004). Corporate governance role in financial reporting, *Research in Accounting Regulation*, Vol 17, PP. 107-149.
- Vafeas, N. (2000). Board Structure and the Informativeness of Earnings, *Journal of Accounting and Public Policy*, No. 19, PP. 139-160.
- Wang, D. (2006). Founding Family Ownership and Earnings Quality, *Journal of Accounting Research*, No. 44, (3) , PP. 619- 656.

